

Warszawa, 4 grudnia 2017 r.

ISKANDER YERIMBETOV, OSKARŻONY W SPRAWIE MUKHTARA ABLYAZOVA, TORTUROWANY W ARESZCIE ŚLED CZYM

Biznesmen Iskander Yerimbetov stał się kolejną ofiarą postępowania przeciwko kazachskiemu opozycjoniście Mukhtarowi Ablyazovowi. Yerimbetov jest bratem Botagoz Jardemalie – prawniczki Ablyazova, która otrzymała azyl polityczny w Belgii. Wszystko wskazuje na to, że kazachskie władze prześladują Yerimbetova, aby wyrzucić nacisk na Jardemalie – zmusić ją do powrotu do Kazachstanu i złożenia zeznań przeciwko Ablyazovowi. Yerimbetov przebywa obecnie w areszcie śledczym Komitetu Bezpieczeństwa Narodowego. Oprócz Yerimbetova zatrzymano także dyrektorów założonych przez niego firm – Dmitriya Pestova, Vasilinę Sokolenko i Mikhaila Zorova. Jak wynika z dostępnych informacji, w wyniku tortur i nieustannej presji stan zdrowia Yerimbetova uległ znacznemu pogorszeniu: podczas ostatniego spotkania z prawnikiem nie był w stanie mówić w składny sposób i tracił przytomność.

Iskander Yerimbetov to znaczący kazachski przedsiębiorca. Jest założycielem firmy zajmującej się przewozem za pomocą śmigłowców, a także jednym z zarządców fabryki słodczy w Karagandzie. Yerimbetov jest **bratem Botagoz Jardemalie**, byłej dyrektor zarządzającej BTA Banku i prawniczki Mukhtara Ablyazova – kazachskiego opozycjonisty i byłego dyrektora BTA Banku.

Botagoz Jardemalie zajmowała się koordynacją ochrony prawnej Ablyazova, a także jego krewnych i współpracowników, którym udzielono azylu na terenie UE. Jardemalie udzielała także porad innym aktywistom i dziennikarzom prześladowanym z powodów politycznych na terenie Kazachstanu. Działalność tę prowadziła w sposób niepubliczny, aby chronić członków swojej rodziny mieszkających z Kazachstanie.

W lipcu 2013 r. Kazachstan przedstawił Jardemalie zarzuty w sprawie przeciwko Ablyazovowi, a w sierpniu 2013 r. wydał za nią list gończy za pośrednictwem mechanizmów Interpolu. W październiku 2013 r. Belgia udzieliła Jardemalie azylu politycznego, a w 2016 r. Interpol usunął ją z listy poszukiwanych. **Jardemalie otrzymała ochronę na terenie UE, dlatego (prawdopodobnie) władze Kazachstanu zdecydowały się ścigać jej brata – Iskandera Yerimbetova.**

Yerimbetov mieszkał na stałe w Kazachstanie. Według Jardemalie nie utrzymywał z nią kontaktu, ponieważ „nie chciał mieć nic wspólnego z polityką”. 13 listopada 2017 r. Yerimbetov został zatrzymany w Ałmaty. Jego żona poinformowała, że tego dnia nieznanne osoby w cywilnym ubraniu, bez okazania żadnych dokumentów, dokonały przeszukania w ich domu, zabierając wszystkie pieniądze i biżuterię. Według niej nie dokonano żadnej inwentaryzacji zajętej własności. **15 listopada 2017 r. kazachski sąd podjął decyzję o areszcie Yerimbetova** na okres dwóch miesięcy. 22 listopada 2017 r. prokurator zwrócił się do sądu z wnioskiem o zajęcie majątku Yerimbetova i członków jego rodziny.

3 listopada 2017 r. zatrzymano troje dyrektorów firm założonych przez Iskandera Yerimbetova: **Dmitriya Pestova, Vasiline Sokolenko i Mikhaila Zorova**. Według dostępnych informacji są oni poddawani naciskom, mającym na celu wymuszenie zeznań przeciwko Iskanderowi i jego ojcu – Mirzakhanowi Yerimbetowowi – który również może zostać uwikłany w sprawę karną.

Yerimbetov został oskarżony o „pranie brudnych pieniędzy” (część 3, art. 193 Kodeksu Karnego). Sprawę prowadzi Krajowe Biuro Kazachstanu ds. Zwalczenia Korupcji. W toku dochodzenia stwierdzono, że w 2005 r. Ablyazov i Jardemalie „zaangażowali” Yerimbetova w działalność „grupy przestępczej”. Yerimbetov jest oskarżony o rzekome prowadzenie kazachskich firm, które otrzymywały pieniądze od „zagranicznych spółek kontrolowanych przez Ablyazova”. Yerimbetova oskarżono o „wypranie brudnych pieniędzy” w kwocie 5,4 mln dolarów. Za tę kwotę, jak wskazano w akcie oskarżenia, w 2013 roku miał zakupić fabrykę słodyczy w Karagandzie. Zgodnie z aktem oskarżenia Yerimbetov prowadził działalność gospodarczą za „pieniądze Ablyazova”, które zostały uprzednio „skradzione z BTA Banku”.

Yerimbetov przebywa obecnie w areszcie śledczym Komitetu Bezpieczeństwa Narodowego w Ałmaty. Według Jardemalie jej brat odmówił podpisania zeznań stanowiących „przyznanie się do winy”.

Adwokat Yerimbetova oświadczyła, że w dniach 20 i 21 listopada 2017 r. odmówiono jej spotkania z klientem. Dyrektor aresztu śledczego (SI-1 DUIS w Ałmaty) poinformował z kolei, że 21 listopada 2017 r. Yerimbetov został przeniesiony z aresztu (dokąd – do dziś nie wiadomo).

22 listopada 2017 r. prawniczka zdołała spotkać się z Yerimbetovem i opisała wówczas stan jego zdrowia następującymi słowami: **„Był poważnie chory, blady, zastraszony i w stanie nadzwyczajnego przygnębienia. Tracił przytomność, a jego mowa była niespójna – nie sposób było się z nim porozumieć. Płakał. Prosił też o wodę – widać było, że jest głodny”**. Jak informuje prawniczka, w odpowiedzi na jej pytania Yerimbetov „początkowo potwierdził, że był wywożony, lecz później wycofał swoje słowa.” Powiedział również, że został umieszczony w celi, w której przetrzymywani są skazańcy, a on sam śpi na podłodze.

Do 30 listopada 2017 r, prawniczka nie poinformowała członków rodziny Yerimbetova o jego sytuacji, ponieważ bała się utraty licencji prawniczej z powodu naruszenia „tajemnicy śledztwa”.

Podobny przypadek miał miejsce w sprawie Mukhtara Ablyazova, gdy kazachskie służby specjalne stosowały tortury, aby uzyskać zeznania przeciwko niemu od biznesmena **Muratkhana Tokmadiego**. Tokmadi został umieszczony w areszcie śledczym Komitetu Bezpieczeństwa Narodowego, w efekcie czego na jego ciele odkryto później ślady obrażeń. Zdaniem prokuratury „spadł z drążka do podciągania”. Według dostępnych informacji pracownicy służby bezpieczeństwa torturowali Tokmadiego, żądając, aby ten „przyznał się” do „dokonania zabójstwa na zlecenie” Ablyazova 13 lat temu. W rezultacie w październiku 2017 r. Tokmadi „przyznał się” do wszystkich zarzucanych mu czynów^{1, 2}.

Jak podkreśla Botagoz Jardemalie, jej brat nie był w żaden sposób związany z Ablyazovem ani BTA Bankiem. Warto przy tym zwrócić uwagę, że (według śledczych) Yerimbetov „otrzymywał pieniądze od Ablyazova”, w szczególności **w 2005 i 2013 r.**, mimo iż wyrok kazachskiego sądu przeciwko Ablyazowowi ogłoszono **dopiero w 2017 r.** Oznacza to, że wobec Yerimbetova zastosowano wsteczną moc prawa.

¹ <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-EN.asp?fileid=24151&lang=EN&search=dHlwZV9zdHJfZW46IldyaXR0ZW4gZGVjbGFyYXRpb24i>

² <http://en.odfoundation.eu/a/8466,meps-address-kazakhstan-authorities-on-political-prisoners-and-eu-kazakhstan-pca>

Kazachscy śledczy zastosowali tę samą „metodę” w odniesieniu do dziennikarza **Zhanbolata Mamaya**, którego, podobnie jak Yerimbetova, oskarżono na podstawie art. 193 Kodeksu Karnego w ramach sprawy Ablyazova. Mamayowi zarzucono, że w latach 2011–2014 jego gazeta otrzymała wsparcie finansowe od Ablyazova, co władze określiły mianem „prania brudnych pieniędzy”. Mamay odmówił „przyznania się do winy”, po czym został pobity w areszcie³. 7 września 2017 r. sąd skazał go na trzy lata ograniczenia wolności.

9 grudnia 2016 r. francuska Rada Stanu odmówiła ekstradycji Ablyazova⁴, uznając wniosek za umotywowany politycznie. Interpol usunął z listy poszukiwanych Ablyazova i szereg innych osób oskarżonych w sprawie BTA Banku⁵ w związku z politycznym kontekstem stawianych im zarzutów.

Z uwagi na fakt, że Francja i inne państwa UE uznały sprawę Ablyazova za umotywowaną politycznie, w Kazachstanie podjęto decyzję o zwiększeniu liczby zarzutów stawianych jemu i jego byłym współpracownikom. W tym celu kazachscy śledczy zaczęli stosować groźby i tortury oraz wywierać nacisk na prawników i prześladować rodziny oskarżonych. Według Jardemalie przedstawiciele kazachstańskich władz wielokrotnie grozili jej, domagając się zeznawania przeciwko Ablyazowowi. Wszystko wskazuje na to, że Iskander Yerimbetov, Dmitriy Pestov, Vasilina Sokolenko i Mikhail Zorov stali się kolejnymi zakładnikami kazachstańskiego reżimu w walce z Ablyazovem.

Wzywamy społeczność międzynarodową do niezwłocznego zareagowania na poważne naruszenia w sprawie Iskandera Yerimbetova oraz do zwrócenia się do władz Kazachstanu z następującymi żądaniami:

- dopuszczenia europejskich lekarzy do aresztu śledczego Komitetu Bezpieczeństwa Narodowego w Ałmaty w celu udzielenia Yerimbetowowi profesjonalnej pomocy medycznej;
- zbadania w obiektywny sposób informacji o stosowaniu tortur wobec Yerimbetova;
- zapewnienia przedstawicielom społeczeństwa obywatelskiego i misji dyplomatycznych możliwości spotkania z Iskanderem Yerimbetovem, Dmitriyem Pestovem, Vasiliną Sokolenko i Mikhailem Zorovem w areszcie śledczym w celu zbadania warunków ich przetrzymania oraz stanu ich zdrowia;
- zaprzestania przypadków zastraszania i wywierania nacisku na Botagoz Jardemalie i członków jej rodziny.

Fundacja Otwarty Dialog wzywa deputowanych Parlamentu Europejskiego do zajęcia jednoznacznego stanowiska: warunkiem zawarcia nowej umowy o partnerstwie pomiędzy Kazachstanem a UE powinno być uwolnienie więźniów politycznych, a także przestrzeganie przez Kazachstan obowiązku ochrony wolności słowa oraz wolności zgromadzeń i zrzeszania się.

W celu uzyskania szczegółowych informacji prosimy o kontakt:

Lyudmyla Kozlovska – lyudmylakozevsk@odfoundation.eu

³ <http://en.odfoundation.eu/a/8111,journalist-zhanbolat-mamay-was-beaten-in-kazakhstani-detention-centre>

⁴ <http://www.conseil-etat.fr/Actualites/Communiqués/Decision-d-extradition>

⁵ <http://odfoundation.eu/a/8108,raport-kazachstan-sciga-bylych-gloynych-menedzerow-banku-bta-aby-uzyskac-zeznania-przeciwko-mukhtarowi-ablyazowowi>